

Виходячи з вищевикладеного, недостовірну інформацію можна визначити як інформацію, яка потрапляє в одну з наступних двох категорій:

1) відомості про суб'єкта, які поширювалися і сприймалися негативно, принаймні, певною групою членів суспільства, що може спричинити порушення немайнових прав зацікавленої особи, при цьому не має дійсного рішення суду про достовірність / неточність такої інформації;

2) будь-яка інформація, недостовірність якої встановлена судом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.

2. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02. 2009 р. № 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text

3. Тихомиров О. О. Інформаційні права людини як цивільно-правова категорія. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2015. № 1(34). С. 104–109.

4. Яременко С. О. Технології сублімінального впливу на психіку людини: кримінально-правові аспекти. Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія ПРАВО. 2014. Вип. 27. Том 3. С. 91.

Горковенко Валерія Сергіївна,

студентка 4-го курсу факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Адаховська Н. С.

ДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ

На практиці досить часто виявляється, що з об'єктивних причин процес прийняття спадщини як за законом, так і за заповітом, стикається зі складнощами, і такі спірні моменти допомагає вирішити суд.

Отже, темою нашого дослідження є практичне застосування норм цивільного законодавства за рішенням суду з огляду практики за 2020 рік.

Досить частою є проблема порушення строку прийняття спадщини. За загальним правилом на прийняття спадщини у спадкоємців є 6 місяців. Однак, такий строк може бути порушеним, у тому числі з поважних причин. Відповідно до ст.1272 ЦКУ пропуск з поважних причин є передумовою для надання додаткового строку за рішенням суду, а отже, визначення, які саме причини є поважними – прерогатива суду [1].

У Постанові ККС ВС від 23.11.2020 № 315/714/19 порушувалось питання, чи є гостре раптове захворювання позивача, яке сталося за декілька днів до

спливу шестимісячного строку для прийняття спадщини, поважною причиною пропуску строку (пропущено було 3 дні)?

Рішенням суду 1-ї інстанції у задоволенні позову відмовлено, оскільки у позивача було достатньо часу для подання заяви про прийняття спадщини, а його хвороба в останні дні спливу шестимісячного строку не є поважною причиною і підставою для встановлення додаткового строку.

Верховний Суд вказав, що суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про наявність підстав для задоволення позову, адже вказана обставина пов'язана з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для спадкоємця, що потягло за собою незначний пропуск строку для прийняття спадщини [2].

Іншим проблемним аспектом у пропущенні строків є необізнаність спадкоємців про право на спадщину, що виникає в наслідок порушення нотаріусами їх обов'язків. Прикладом є справа, що розглядалась КЦС ВС від 21.09.2020 № 130/2517/18.

Позивач звернувся з позовом про визначення додаткового строку для прийняття спадщини. За обставинами справи відомо, що після смерті спадкодавець заповіла усе своє майно своєму сину та позивачу у рівних частинах, однак, позивач до вересня 2018 року не знав про наявність спадкових прав, оскільки не підтримував спілкування зі своїми родичами, зокрема і матір'ю, яка не повідомила його про існуючий заповіт. Нотаріус відмовив позивачу у зв'язку з пропуском 6-ти місячного строку.

При вирішенні цього спору ВС врахував свободу заповіту як фундаментальний принцип спадкового права та вказав: «виконуючи завдання цивільного судочинства, окрім основних принципів: справедливості, добросовісності та розумності, суд касаційної інстанції у окремих своїх постановках керується аксіомою цивільного судочинства: «Placuit in omnibus rebus praecipuum esse iustitiae aequitatisque quam stricti iuris rationem», яка означає «У всіх юридичних справах правосуддя й справедливість мають перевагу перед строгим розумінням права». Тому, ВС дійшов висновку, що обставини справи, наявність заповіту на користь позивача, недобросовісна поведінка відповідачів та нотаріуса, є підставами для визначення додаткового строку для прийняття спадщини [3].

Отже, неправомірна поведінка нотаріуса стає перешкодою у прийнятті спадщини. Виходячи з цього, необхідно вдосконалити механізм стягнень, що застосовуються до нотаріусів, адже фактично такими діями відбувається перешкоджання правосуддя та порушення прав спадкоємців.

Також заслуговує уваги розгляд питання, чи застосовуються положення ст. 1254 ЦК до випадків нікчемності наступного заповіту та при нікчемності наступного заповіту чи слід вести мову не про відновлення чинності попереднього заповіту, а про те, що вчинення наступного нікчемного заповіту, не може скасовувати попередній заповіт?

Позивачка звернулась до суду з позовом, в якому просила визнати незаконною та скасувати постанову нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальної дії та зобов'язати його видати свідоцтво про право на спадщину за заповітом від 18 квітня 2003 року. Позивачка є спадкоємницею за заповітом від 18.04.2003 року. За заповітом, складеним тим же спадкодавцем 19.06.2015 року, є інші спадкоємці, однак, його було визнано нікчемним. За цієї умови, нотаріус відмовив позивачці у видачі свідоцтва про право на спадщину за заповітом, і мотивував тим, що ця обставина чинність попереднього заповіту на користь позивача не відновлює. Позивачка вважає, що вказана постанова про відмову у вчиненні нотаріальної дії є незаконною, оскільки заповіт 19.06.2020 року судом недійсним не визнавався, цей заповіт є нікчемним у зв'язку з недотриманням порядку його посвідчення, а тому не може скасовувати попередній заповіт.

Колегія КЦС ВС в ухвалі від 18.11.2020 № 473/1878/19 дійшла наступних висновків. При відмові в задоволенні позову, суди вважали, що нотаріус правомірно відмовив позивачці, оскільки визнання заповіту від 10.06.2015 року нікчемним за відсутності підстав для визнання його недійсним чинність попереднього заповіту на користь позивача не відновлює. Колегія не погодилась з такими висновками, оскільки у випадку заповіту від 19.06.2015 року визнання такого правочину недійсним судом не вимагається. Недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю. Ч.4 ст. 1254 ЦК України розрахована тільки на визначення правових наслідків недійсності для оспорюваного заповіту і зовсім не регулює впливу нікчемності заповіту на відновлення попереднього заповіту. Варто звернути увагу, що частина четверта статті 1254 ЦК України і не може регулювати правові наслідки нікчемності заповіту. Це обумовлено тим, що нікчемний заповіт в принципі не може породжувати будь-який правовий результат, оскільки для права він взагалі не існує як волевиявлення. Неможливо допустити, щоб заповіт, складений на простому аркуші паперу, не посвідчений ніким і тому, будучи нікчемним, скасував би належним чином складений попередній заповіт. Тому при нікчемності другого заповіту слід вести мову не про відновлення чинності першого заповіту, а про те, що вчинення наступного нікчемного заповіту, не може скасовувати попередній заповіт. Положення частини четвертої статті 1254 ЦК України є виключенням із загального правила

про наслідки недійсності правочину, а отже, за аналогією застосовані бути не можуть [4].

Зараз це питання передано на розгляд Об'єднаної палати КЦС ВС для відступу від висновків щодо застосування ч. 4, ст. 1254 ЦК України у подібних правовідносинах, викладених у постановах Верховного Суду. На нашу думку, цілком слушним є такий висновок колегії КЦС ВС, оскільки застосування позицій ВС, що були раніше, призведуть до того, що воля спадкодавця буде порушена. Як останній, так і попередній заповіти містять волю спадкодавця, і якщо останній недійсний правочин розглядати як причину скасування попереднього заповіту, це призведе до того, що воля спадкодавця, хоч і попередня, також не буде врахована. Рішення Об'єднаної палати КЦС ВС може допомогти у встановленні істини щодо цієї колізії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Tsyvilnyi Kodeks Ukrainy § hlava 87 statia 1272 (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Postanova Verkhovnoho sudu № 315/714/19 (23.11.2020). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053652>.
3. Postanova KTaS VS (21.09.2020). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91680615>.
4. Ukhvala KTaS VS (18.11.2020). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93053479>.

Гриценко Валерія Віталіївна,

студентка 4-го курсу навчально-наукового інституту права Університету державної фіскальної служби України державного податкового університету
Науковий керівник: к.ю.н., професор Ведерніков Ю.А.

ЮРИДИЧНІ КЛІНІКИ: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Засади юридичних клінік, як безкоштовних правових осередків для малозабезпечених осіб та сьогодишніх прототипів юридичних клінік правничої освіти студентів-юристів були визначені у 1840 році російським викладачем Д. Мейєром, який пізніше, у 1855 році, обґрунтував діяльність юридичної клініки теоретично таким чином : організація юридичних клінік має бути максимально простою – бідні люди, які потребують поради та правової допомоги, звертаються до професора, який завідує практикою. У присутності студентів він надає поради, розбираючи правові казуси, з якими звернулися за юридичною допомогою громадяни. За потреби одночасно безкоштовно можна було скласти заяву або судовий позов. Більш складні справи могли розподілятися між